

Opetus- ja kulttuuriministeriö

LAUSUNTO 18.11.2021

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusvastuiden muuttamista koskevista esityksistä

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa koskien yliopistojen sekä ammattikorkeakoulujen koulutusvastuiden muuttamista koskevia esityksiä. Karvin lausunto perustuu yhteisiin eurooppalaisiin periaatteisiin koulutuksen laadunhallinnasta, Karvin korkeakoulujen auditointikriteeristössä määriteltyihin korkeakoulutuksen laadukkaan ja toimivan kehittämisen kriteereihin, korkeakoulutuksen alakohtaisissa arvioinneissa annettuihin suosituksiin sekä Koulutusjärjestelmän kyky vastata jatkuvan oppimisen haasteisiin äkillisissä rakennemuutostilanteissa -arvioinnin alustaviin tuloksiin.

Karvin näkemyksen mukaan koulutuksen laadun tulisi olla keskiössä, kun päätetään korkeakoulujen koulutusvastuiden laajennuksista. Korkeakoulutuksen järjestäminen on pitkäjänteistä toimintaa, jossa merkittävässä roolissa ovat pätevät ja riittävät henkilöresurssit, jotka vastaavat koulutuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä kehittämisestä.

Karvi arvioi vuosina 2020–2022 koulutusjärjestelmän kykyä vastata jatkuvan oppimisen haasteisiin äkillisissä rakennemuutostilanteissa. Kyselyn alustavien tulosten perusteella korkeakoulujen keskeinen haaste työikäiselle väestölle suunnattujen koulutuspalveluiden toteuttamisessa työelämän nopeissa muutostilanteissa on sopivan opetushenkilöstön löytäminen ja rekrytointi tilanteissa, joissa uutta koulutusta tarvitaan nopeasti ja työvoimapulan toimiala on pitkälle erikoistunut.

Uudet koulutukset tulee suunnitella siten, että niillä on selkeästi määritellyt osaamistavoitteet. Suunnittelussa varmistetaan koulutustarjonnan yhteys korkeakoulun strategiaan, koulutuksen työelämärelevanssi, kansainvälistyminen, jatkuvan oppimisen tarpeet sekä se, että tutkinnot vastaavat samalla tasolla olevia kansallisia ja kansainvälisiä tutkintoja. Koulutus tulee suunnitella siten, että opetusmenetelmät, oppimisen arviointi ja oppimisympäristöt tukevat osaamistavoitteiden saavuttamista. Tutkintojen työmäärän tulee olla oikein mitoitettu. Tutkintojen tulee perustua tutkimukseen pohjautuvaan tietoon.

Korkeakoulun pitää soveltaa johdonmukaisesti ja avoimesti opiskelijavalintaa, osaamisen tunnustamista, opintojen etenemistä ja tutkintojen suorittamista koskevia säännöksiä ja määräyksiä myös uusien koulutusvastuiden kohdalla. Opiskelijalle pitää taata oppimisestaan palaute, joka tukee osaamistavoitteiden saavuttamista. Koulutuksen toteutukseen liittyvien menettelytapojen tulee tukea opintojen sujuvaa etenemistä, opiskelijan valmistumista ja integroitumista työelämään. Opiskelijoiden hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta tulee tukea läpi opiskelijan opintopolun. Korkeakoulun pitää huolehtia riittävästä resursseista, ohjauksesta ja muista palveluista opintojen edistämisen ja oppimisen tukemiseksi.

Uusia koulutusohjelmia pitää kehittää systemaattisesti. Korkeakoulun tulee kerätä ja hyödyntää systemaattisesti palautetietoa opiskelijoiden tarpeista sekä opintojen toteutuksesta ja etenemisestä. Korkeakoulu täytyy seurata ja arvioida säännöllisesti koulutuksia varmistaakseen niiden ajantasaisuuden suhteessa viimeisimpään tutkimustietoon sekä yhteiskunnan ja työelämän muutuviin tarpeisiin. Koulutustoiminnassa pitää varmistaa jatkuvan oppimisen mahdollisuudet. Koulutuksissa tulee analysoida, miten niille asetetut osaamistavoitteet saavutetaan. Henkilöstön ja opiskelijoiden tarpeet täytyy huomioida tukipalveluiden kehittämisessä.

Pätevien henkilöstöresurssien lisäksi laadukas korkeakoulutus tarvitsee ajantasaiset oppimisympäristöt, tutkimusinfrastruktuurin ja työelämäyhteydet. Uusia koulutusvastuita perustellaan usein yhden näistä edellytyksistä avulla, mutta laadukas korkeakoulutus tarvitsee toteutuakseen kaikkien edellytysten täyttymisen.

Alakohtaisia huomioita

Karvi on tähän mennessä tehnyt alakohtaisen arvioinnin humanistisen, kauppatieteiden ja liiketalouden, tekniikan, yhteiskuntatieteellisen, sosiaali- ja terveysalan sekä oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksesta ja lääketieteen perusopetuksesta. Seuraavaksi nostetaan esiin aloille annettuja keskeisiä koulutusvastuita sivuavia suosituksia:

Kauppatieteiden ja liiketalouden korkeakoulutukselle annettuja suosituksia

- Vuonna 2019 alan korkeakoulututkinto oli mahdollista suorittaa 49 toimipisteessä ja vuosittain alalla valmistuu lähes 10 000 korkeakoulututkintoa. Arviointiryhmän näkemyksen mukaan kauppatieteiden ja liiketalouden alan korkeakoulutusta tarjoavien toimipisteiden määrää ei voi vuoden 2019 tasosta lisätä. Myöskään koulutuksen laajentaminen nykyisestään ei ole tarpeellista yliopistoissa eikä ammattikorkeakouluissa.
- Kauppatieteiden ja liiketalouden alalla yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välistä kansallisen tason yhteistyötä tulee systematisoida. Tiiviimmällä korkeakoulusektorien välisellä kansallisella yhteistyöllä voidaan muun muassa kehittää korkeakoulujen keskinäistä työnjakoa sekä selkiyttää alan ylempien korkeakoulututkintojen profiileja ja jatkuvan oppimisen koulutustarjontaa. Kehittämällä sektorien välistä sisällöllistä yhteistyötä opetuksessa voidaan tehostaa korkeakoulujen toimintaa sekä parantaa opetuksen ja oppimisen laatua.

Tekniikan korkeakoulutukselle annettuja suosituksia

- Tekniikan korkeakoulutuksen profilointia ei ole tehty riittävästi eikä kansallisella tasolla ole jaettua selkeää näkemystä strategisesta suunnasta tai johtajuutta sen toteuttamisessa. Korkeakoulujen ohjaukseen tulee luoda kannustimia yhteistyöhön ja erikoistumiseen. Koulutustarjonnan alueellisen saatavuuden varmistamisessa tulee nykyistä enemmän hyödyntää digitalisaatiota.
- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen muodostamaa tekniikan korkeakoulutusta pitää kehittää yhtenä kokonaisuutena. Tekniikan korkeakoulutuksen kokonaiskuvaa on tarkasteltava rohkeasti ja ennakkoluulottomasti kansallisella tasolla. Duaalimallin rajan yli menevää

yhteistyötä tehdään liian vähän. Erillisten kokonaisuuksien ylläpitämisen sijasta tulee rakentaa ja hyödyntää yhteisiä teknologisia ja palveluita tuottavia infrastruktuureja.

- Tekniikan korkeakoulutuksen heikko vetovoima on kansallinen ongelma, jonka syyt ovat syvällä yhteiskunnallisessa kehityksessä. Osaavan insinöörikoulutetun työvoiman saatavuus rajoittaa jo nyt yritysten kasvumahdollisuuksia. Kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi pitää ryhtyä pikaisiin ja määrätietoisiin kansallisiin toimenpiteisiin.

Yhteiskuntatieteiden korkeakoulutuksen arvioinnin johtopäätöksiä

- Yhteiskuntatieteellinen korkeakoulutus on alueellisesti ja sisällöllisesti kattavaa. Koulutusta tarjotaan kahdeksassa yliopistossa. Yhteiskuntatieteellisten tutkinto-ohjelmien sisältämä oppiaineiden kirjo on laaja ja tieteenalakohtainen profiili moniulotteinen. Joistakin päällekkäisyyksistä huolimatta alueellinen ja sisällöllinen moninaisuus on yhteiskuntatieteellisen alan vahvuustekijä.
- Tutkinto-ohjelmien koordinoitua ja yhteistyötä yliopistojen välillä tulee lisätä ja kehittää opiskelijavalintojen, opetussuunnitelmien ja tutkintorakenteiden osalta. Myös sivuaine-yhteistyön ja ristiinopiskelun joustavoittamiseen tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Tämä edellyttää opetussuunnitelmien kehittämisessä sitä, että tutkintojen sisällöt ovat helposti opiskelijoiden vertailtavissa.
- Tutkinto-ohjelmien ja oppiaineiden profiloitumista, joka perustuu omiin vahvuuksiin ja keskeisiin tutkimuksen teemoihin, tulee edistää. Tutkinto-ohjelmien profiilit tulee tehdä näkyviksi hakijoille ja opiskelijoille. Tutkimuksen ja koulutuksen profiloitumisen lähtökohdat ovat kuitenkin periaatteiltaan erilaisia. Koulutuksen profiloitumisen osalta alueellinen ja kansallinen tehtävä ovat korostetussa asemassa, kun taas tutkimuksessa tavoitellaan ensisijaisesti korkeaa kansainvälistä tasoa. Nämä erot tulee huomioida profiloitumistoimenpiteitä koskevassa keskustelussa nykyistä selvemmin.

Yhteisesti näistä neljästä alasta todettiin seuraavasti:

Tarkastelluilla aloilla koulutustarjonta on maantieteellisesti ja sisällöllisesti kattavaa. Tekniikan sekä kauppatieteiden ja liiketalouden koulutustarjonta on kummallakin sektorilla laajaa. Näiden alojen koulutuksia tarjotaan lukuisissa pienemmissä yksiköissä maantieteellisesti kattavasti eri puolilla Suomea. Voidaankin miettiä, olisiko näillä aloilla syytä vähentää toimipisteiden määrää. Elinkeinoelämällä on tarve insinööritutkintojen määrän kasvattamiseen, mutta pelkkä koulutustarjonnan laajentaminen tuskin ratkaisee ongelmaa tekniikan koulutuksen heikon vetovoiman vuoksi.

Sosiaali- ja terveysalasta todettiin seuraavasti:

- Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen tarjonta on maantieteellisesti kattavaa ja tutkintoon johtavia koulutuksia on tarjolla runsaasti. Jatkuvan oppimisen tarjontaa on sosiaali- ja terveysalalla monipuolisesti ja erilaisia vaihtoehtoja kehittää osaamista on paljon.
- Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen koulutustarjontaa tulee koordinoita valtakunnallisesti ja sopia työnjaosta. Opiskelijoiden siirtymiä korkeakoulusektorilta toiselle ja

YAMK-tutkinnon suorittaneiden pääsyä yliopistojen tieteellisiin jatko-opintoihin tulee kehittää.

- Työelämän edustajat toivoivat myös pääkaupunkiseudulle mahdollisuutta suorittaa terveys- tai hoitotieteen maisteritutkintoon johtavia opintoja yliopistossa.

Oikeustieteelliselle alalle annettiin seuraava koulutusvastuita koskeva kehittämissuositus:

- Arviointiryhmä suosittelee, että tarve sekä ruotsinkieliseen että kaksikieliseen oikeustieteen maisterin tutkintoon tunnustetaan. Lisäksi arviointiryhmä suositteli, että tutkintojen asemaa vahvistetaan osana tutkintojärjestelmää ja että yliopistojen yhteistyöllä varmistetaan Åbo Akademin oikeusnotaarin tutkinnosta sujuva ja ilman katkoksia tapahtuva jatkuva ruotsinkieliseen, suomenkieliseen tai kaksikieliseen oikeustieteen maisterin tutkintoon.

Harri Peltoniemi
Johtaja
Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Helka Kekäläinen
Yksikön johtaja
Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Lähteet:

Karvi 2019. Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 19.

Konkola, K., Hauta-aho H., Hiilamo H., Karttunen M., Niemi, J., Tuominen M., Huusko M. & Väättäinen H. 2021. Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 14.

Leppänen, O. 2019. The Labour Market Success of University and University of Applied Sciences Graduates between 2000–2016. An Analysis of Higher Education Choices in Finland. Master's thesis. Aalto University School of Business.

Mähönen, J., Airaksinen, M., Korte, A., Mattsson, A., Mielityinen, S., Niemi, J., Paso, M., Rantanen, J., Moitus, S., Partanen, L. & Huusko, M. 2021. Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 22.

Pirttilä, A., Silvén, O., Harrikari, H., Joukkola, E., Juvonen, L., Kontio, J., Rehn, A. & Leppänen O. 2020. Tekniikan korkeakoulutuksen arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 3.

Pyykkö R., Tolonen M., Levä K., Mahlamäki-Kultanen S., Pantermöller M., Pettersson T., Saarinen S. & Huusko M. 2020. Humanistisen alan korkeakoulutuksen arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 1.

Pyykkö, R., Kivistö, J., Pirttilä, A., Wallenius, J., Huusko, M., Leppänen, O., Mustonen, K. & Nordblad, M. 2020. Korkeatasoisella osaamisella työelämään. Humanistisen alan, kauppatieteiden ja liiketalouden, tekniikan ja yhteiskuntatieteellisen korkeakoulutuksen arvioinnit. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 1.

Seppälä, U., Kivistö, J., Joas, M., Kaikkonen, V., Rantanen, T., Rantanen, T., Tiilikainen T. & Nordblad M. 2020. Yhteiskuntatieteellisen korkeakoulutuksen arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisuja 2.

Wallenius, J., Ojasalo, K., Friman, M., Hallikainen, M., Kallio, T. J., Sandström, J., Tuuliainen M. & Mustonen K. 2020. Kauppatieteiden ja liiketalouden korkeakoulutuksen arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisuja 4.